

Irak Kürtlerinin Geleceği

Muhanad Seloom

Özet: Irak Kürdistan Bölgesi'nde gerçekleşen bağımsızlık referandumunun ilk neticeleri, Kürt halkının referandum sonrasında hem siyasal hem de ekonomik anlamda telafisi mümkün olmayan kayıplar yaşadığı şeklinde bir izlenime sebep olmuştur. Ancak referandumu mümkün kılan etmenlere ve referandum sonrasında gerçekleşen hadiselerle dair dikkatli bir inceleme yapılırsa Kürt Bölgesel Yönetimi'nin (KBY); tartışmalı bölgelerin kontrolünün merkezi hükümete bırakılması, ekonomik kriz ve idari yetkilerin kaybı gibi ciddi zorluklarla birlikte söz konusu kayıplarının telafi edilebilir olduğu ve referandumun ulaşmak istenilen hedeflere büyük ölçüde hizmet ettiği görülebilecektir. Devam eden gelişmeler ve Kürt yetkililerin açıklamaları, KBY referandumunun ardında yatan temel motivasyonun hızlı bir şekilde bağımsızlığa ulaşmak değil, mevcut idari yetki ve tartışmalı bölgelerin kontrolü gibi bazı fiili durumları muhafaza etmek için siyasi bir manevra yapmak olduğunu ortaya koymaktadır. Benzer şekilde Irak Hükümeti'nin KBY'ye uyguladığı yaptırımların ve ihtilafli bölgeleri bizzatıhi güç kullanarak tekrar ele geçirmesinin asıl amacı da daha önce merkezi hükümetin üstüne basarak vurguladığı Irak'ın toprak bütünlüğünü korumanın ötesinde bir duruma işaret etmektedir. Son kertede Irak Hükümeti'nin son açıklamaları ve aldığı kararlar, Bağdat'ın KBY ile olan ilişkilerini yeniden tanımlamak istediğini ortaya koymaktadır. Bu makalede KBY'de gerçekleşen bağımsızlık referandumunun sonrası ve Bağdat'taki merkezi hükümet ile KBY arasındaki ilişkilerin geleceği mercek altına alınacaktır.

Bağımsızlık Referandumu

Bağımsızlık referandumu için belirlenen takvime yaklaşıırken, başkanlık koltuğunun geleceğine dair rakip siyasi partiler arasındaki anlaşmazlıklardan ötürü ortaya çıkan siyasal açmaz, Kürt Bölgesel Yönetimi'ni (KBY) tabiri caizse felç etmişti.¹ Zira Mesut Barzani'nin başkanlık görev süresi Ağustos 2015 itibarıyla sona ermiş olmalıydı. Ancak Barzani ve partisi Kürdistan Demokratik Partisi (KDP), başkanlık koltuğunu devretmek konusunda isteksiz davranmış ve bu durumu, bölgenin sözde İslam Devleti'ne (İŞİD) karşı verilen savaşta Barzani'nin liderliğine ihtiyaç olduğunu ileri sürerek gerekçelendirmiştir.² Bu anlaşmazlık, muhalefetteki Goran Hareketi'nin kalesi olan Süleymaniye bölgesinde, daha sonra şiddet olaylarına sahne olacak protestoların baş göstermesini tetiklemiştir. Buna karşın KDP, Goran'a bağlı meclis üyelerinin KBY meclisinin yer aldığı başkent Erbil'e girişini yasaklamıştır.³ Bazı analistler; Barzani'nin referandum kararının arkasındaki temel motivasyonun, başkanlık süresini uzatmak olduğunu ileri sürmektedir. Bu makale, 2005-2017 yılları arasında anayasal çerçevesi olmayan toprak kazanımlarını muhafaza etmek için mevcut fiili durumu fırsata dönüştürmek ve önemli bazı gündem başlıklarına dair Bağdat ile kurulacak olası bir müzakere masasına uluslararası bir hüviyet kazandırmak gibi faktörlerin referandum kararının arkasında yatan temel sebepler olduğunu ileri sürmektedir. Nitekim bağımsızlık referandumunun -bundan sonrası da dahil- doğuracağı sonuçlar esas olarak Bağdat ve KBY arasındaki ilişkileri de yeniden tanımlamayı gerektirecektir.

Merkezi hükümet ile KBY arasındaki ilişkiler 25 Eylül 2017'de yapılan bağımsızlık referandumundan sonra asla geçmişte olduğu şekliyle seyretmeyecektir. Hali hazırda Irak Hükümeti, mevcut bölgesel Kürt hareketini Irak'ın toprak bütünlüğüne bir tehdit olarak görmektedir. Benzer şekilde Bağdat ve Erbil

arasındaki ilişki referandumdan önce de pürüzsüz değildi⁴ fakat KBY, merkezi hükümet tarafından Irak siyasal sisteminin bütünleyici bir parçası olarak görülmekteydi. Zira Iraklı Kürtler, 2003 yılında Yönetim Konseyi'nin kurulmasından bu yana art arda görev yapan hükümetlerde önemli pozisyonlara sahip oldular.⁵ Irak'ın mevcut Cumhurbaşkanı⁶ ve Kültür Bakanı⁷ Kürt kökenli. Keza eski Başbakan Yardımcısı (Barham Saleh) da Kürt kökenliydi. Daha önceki hükümetlerde Dışişleri Bakanlığı ve Finans Bakanlığı koltuklarında da Kürt kökenli siyasetçiler yer almıştır. Bugün birçok Iraklı hükümet yetkilisi ve Irak Parlamentosu'nun birçok üyesi, KBY'nin bağımsızlık referandumunu Irak Anayasası'nın bir ihlâli olarak⁸ görmektedir ki bu, söz konusu çevre açısından ihanete eşdeğer bir durumdur.⁹

KBY bağımsızlık referandumunun ardından ortaya çıkan şartlar ve motivasyonlara dair yapılan ilk gözlemler,¹⁰ daha önce sıklıkla gözden kaçan bazı nüansları da bir anlamda ortaya çıkarmıştır. Örneğin, dönemin KBY Başkanı Mesut Barzani'nin referandum arifesinde televizyon ekranlarında yayımlanan bir konuşmasında arka plânda KBY'nin bayrağının yanında Irak bayrağı da bulunmaktaydı.¹¹ Sembolik de olsa Irak bayrağının mevcudiyeti, bağımsızlık referandumunun gerçekleştirilmesinin arkasında yatan temel gayeye dair birbirine tezat sinyaller göndermiştir. Buna ek olarak KBY, plânlanan referanduma yönelik tarafsız pozisyonlarını muhafaza etmek için bölge devletleriyle koordinasyona girmemiş ya da bölge devletlerinin desteğini alamamıştır. Öte yandan KBY yönetimi, ilân edecekleri devleti Orta Doğu kulübüne üye yapma girişimi namına neredeyse kayda değer hiçbir gayret göstermemiştir.

KBY, bağımsızlık referandumunun ardından referandumun bir anda, hızlı bir şekilde bağımsızlık ilânı için yapılmadığını ve dolayısıyla Kürtlerin komşu ülkelerdeki

mücadelelerinden bağımsız olarak bu durumun Iraklı Kürtlerin bir iç meselesi olarak görülmesi gerektiğini açıkça ortaya koymuştur. Bu sebeple KBY; referandum öncesinde İran, Türkiye ya da Suriye'nin referandum sonuçlarından kaygı duyması için de bir sebep görmemiştir.

Bağdat ve Erbil arasındaki ilişki referandumdan önce de pürüzsüz değildi fakat KBY, merkezi hükümet tarafından Irak siyasal sisteminin bütünleyici bir parçası olarak görülmekteydi. Zira Iraklı Kürtler, 2003 yılında Yönetim Konseyi'nin kurulmasından bu yana art arda görev yapan hükümetlerde önemli pozisyonlara sahip oldular

Ancak KBY'nin verdiği güvencelere rağmen İran ve Türkiye, bağımsızlık referandumunun anlamlı herhangi bir sonuç vermemesi için somut önlemler almışlardır. İran, KBY ile olan sınırlarını kapamış, KBY'den olan tüm uçuşları askıya almış ve KBY ile olan güvenlik alanının yanı sıra diplomatik ilişkilerini de dondurmıştır. Türkiye de bir süre için benzer yaptırımlar uygulamış ancak aşamalar halinde bu yaptırımları kaldırmıştır. Nitekim Türkiye ve KBY arasındaki sınır kapısı referandumdan kısa bir sonra tekrar açılmıştır. Ancak hâlâ iki ülke arasında uçuşlar başlamamış ve diplomatik ilişkiler tümüyle eski hâline dönmemiştir. İran'ın da sınır kapılarını tekrar açacağına ve KBY ile diplomatik ilişkilerini normal seyrine döndüreceğine dair emareler mevcuttur.¹² Irak'ta mevcut statükonun muhafaza edilmesi İran ve Türkiye'nin çıkarlarına daha uygun düşmektedir. Bir başka deyişle, Türkiye de İran da Irak Kürtlerini Irak merkezi hükümetinin kontrolü altında görmeyi arzu etmektedir.

KBY, Bağdat ile yaşadığı krizlerin etkisini azaltacak acil önlemler alarak yerel, bölgesel ve uluslararası düzeydeki baskılara akıllıca karşılık vermiştir. Barzani bağımsızlık referandumundan kısa bir süre sonra istifa

Irak'ta mevcut statükonun muhafaza edilmesi İran ve Türkiye'nin çıkarlarına daha uygun düşmektedir. Bir başka deyişle, Türkiye de İran da Irak Kürtlerini Irak merkezi hükümetinin kontrolü altında görmeyi arzu etmektedir

etmiştir.¹³ Onun pozisyonu ilga edilmiş ve yetkileri KBY'nin yürütme, yasama ve yargı organları arasında paylaştırılmıştır. Dahası, KBY Başbakanı bölgedeki havalimanlarına ve sınır kapılarına göçle ilgili memurlar atanması için federal hükümetle iş birliği yapmak istediklerine dair bir beyanda bulunmuştur. Ayrıca referanduma dair Irak Anayasa Mahkemesinin verdiği karara saygı duyulacağı ve buna ek olarak tartışmalı bölgeler, idari yetkiler, bütçe paylaşımı, KBY'deki memur maaşlarının ödenmesi ve Bağdat ile KBY'nin ilişkilerini tanımlayan diğer meseleler gibi rafta duran meselelere çözüm getirmek amacıyla merkezi hükümet ile diyaloga hazır olunduğu yönünde açıklamalar yapılmıştır. 20 Ocak 2018'de KBY Başbakanı Neçirvan Barzani, Irak Başbakanı İbadi ile Bağdat'ta görüşmek üzere bir delege grubu yollamıştır. Bu toplantı, referandum sonrasında Irak merkezi hükümeti ve KBY arasındaki ayrışmanın bir süre için de olsa askıya alındığı bir durumdu.¹⁴ Aktarıldığı kadarıyla iki taraf, aynı zamanda İsviçre'ye bağlı Davos'taki Dünya Ekonomik Forumu'nda ikinci görüşmeyi de gerçekleştirmiştir.¹⁵ KBY ve Irak hükümetinden üst düzey yetkililer arasında geçen bu toplantı dizilerinin ne tür neticeler doğuracağını görmek için henüz erken. Ancak iki tarafın da yaklaşmakta olan seçimler öncesinde öne çıkan önemli meseleleri çözmek için ortak bir çaba sarf etmeleri oldukça muhtemeldir.

İŞİD Sonrası Bağdat-KBY İlişkileri

Irak'taki genel seçimler 12 Mayıs 2018'te gerçekleştirilecektir. Ülkeyi yönetmekte olan Şii siyasi partilerden oluşan koalisyonun ortakları, yeniden seçilmeyi garantilemek ve iktidarlarını güçlendirmek için Kürt ve Sünni siyasi partileri ile yakında -siyaseten maliyetli

sonuçlara gebe olacak olsa da- müzakerelere başlayacaklardır. Şüphe yok ki Kürt siyasi partileri, Irak'taki güçlü siyasi aktörlerdir ve Irak Parlamentosu'ndaki 238 koltuğun yaklaşık 58'ini¹⁶ kazanmaları beklenmektedir. Geleneksel olarak Kürt siyasi partileri, Irak seçim komisyonu tarafından benimsenen seçim kanununu ve sistemini esas alarak Irak'taki seçimlere ya tek bir blok olarak ya da seçimler sonrasında bir blok oluşturmak üzere tek tek katılmaktadır. Şu an ise Kürt siyasi partileri içerde yaşadıkları iktidar çekişmesi ve bağımsızlık referandumundan kısa bir süre sonra Kerkük'ün ve diğer tartışmalı bölgelerin kaybedilmesi sebebiyle tarihte hiç olmadıkları kadar bölünmüş durumdadır. Bu noktada KBY Dış İlişkiler Bakanı Falah Mustafa; yakınlarda verdiği bir mülakatta, "Yaklaşan Irak genel seçimleri öncesinde Kürt siyasi partilerini birleştirmek için uğraşıyoruz... Ola ki seçimlere tek tek partiler şeklinde girsek bile, seçimler sonrasında bir (Kürt) politik bloğu oluşturmak için gayret etmeliyiz" diyordu.¹⁷

Şu an ise Kürt siyasi partileri içerde yaşadıkları iktidar çekişmesi ve bağımsızlık referandumundan kısa bir süre sonra Kerkük'ün ve diğer tartışmalı bölgelerin kaybedilmesi sebebiyle tarihte hiç olmadıkları kadar bölünmüş durumdadır

Bağımsızlık referandumundan sonraki mevcut dönem, hem Irak Hükümeti hem de KBY için anayasal ilişkilerini yeniden tanımlamaları için iyi bir fırsat sunmaktadır.¹⁸ Ancak iki tarafın da birbirine karşı zıt algıları mevcuttur. KBY, Bağdat'ın Kürtlere muamelesini adaletsiz ve anayasaya aykırı görmektedir. Bağdat'taki merkezi hükümet ise KBY'nin, bir kısmı Irak'ın egemenliğini ihlâl eden anayasal ayrıcalıkların keyfini sürdüğünü iddia etmektedir.¹⁹ İki taraf arasındaki diyalogun devam etmesinin tek yolu ise Irak Anayasası'na ve Irak'ın egemenliğine ortak bir saygı esasında

mümkün olacaktır.²⁰ Irak merkezi hükümeti ile KBY arasındaki ilişkilerin normalleşme süreci dolambaçsız bir yol değildir. Irak Anayasası'nın hükümlerine dair birbirine zıt yorumlar yapılmaktadır ve bu anlamda anayasanın birçok maddesi yoruma açıktır. Irak Anayasa Mahkemesi, Kürt ve Sünni Arap yetkililer tarafından yürütmenin (Irak Hükümeti) baskısından ötürü politik kararlar vermek hususunda sıklıkla suçlanmaktadır.

Irak merkezi hükümeti ile KBY arasındaki ilişkilerin normalleşme süreci dolambaçsız bir yol değildir. Irak Anayasası'nın hükümlerine dair birbirine zıt yorumlar yapılmaktadır ve bu anlamda anayasanın birçok maddesi yoruma açıktır

Şu an Irak merkezi hükümeti ile KBY arasında yeni bir politik, ekonomik ve idari sözleşme ortaya çıkmaktadır. KBY delegeleri, Bağdat ve Erbil arasındaki ilişkiyi yeniden tanımlamak amacıyla federal hükümet yetkilileriyle toplantılar yapmaktadır. En olası senaryo, öne çıkan meseleleri aciliyetlerine ve önceliklerine göre seçim öncesi ve sonrası aşamalarda çözmek için Irak Hükümeti ve KBY arasında bir yol haritasının oluşturulmasıdır. Örneğin, KBY memurlarının maaşlarının ödenmesi, KBY'ye ve KBY'den olan uçuşlara yönelik yasağın kalkması ve bütçe paylaşımı konuları seçimler öncesinde çözülmesi gereken önemli meselelerdir. Tartışmalı bölgelere dair bir mutabakata varılması, KBY'nin doğal kaynaklar üzerindeki keşif, ihracat ve satış hakları; KBY'nin yurtdışındaki diplomatik temsilcilikleri ve Peşmerge olarak bilinen Kürt güçleri ile Irak ordusu arasındaki emir-komuta ilişkisi gibi konular da seçimlerden sonra, her bir mesele için özel olarak oluşturulmuş komitelerce çözülmesi gereken sorunlardandır.

Irak'ta Kürtlerin Geleceği

20 Ocak 2018'de Bağdat'ta KBY delegasyonun gerçekleştirdiği toplantı, KBY-Bağdat

ilişkilerinin normalleşmesi yönünde bir işarettir. Ancak KBY hükümet yetkilileri, Irak Hükümeti'nin Kürtlere dair niyetlerine dair şüpheli bir tutuma sahiptir. KBY Dış İlişkiler Bakanı Falah Mustafa, Bağdat ve KBY arasındaki mevcut ilişkinin mahiyetine dair bir soruya şu şekilde yanıt vermiştir:

“Bunu bir ilişki olarak adlandıramayız. Kürdistan halkı Irak'ta bir geleceğinin olmadığını anlayınca bir referandum düzenlemeye karar verdi, bu yüzden Bağdat ile farklı bir ilişki biçimi istiyorlar... Böyle bir referandum hakkı verilmedi... Kürdistan halkı, Irak'ın bir parçası olarak kalmak zorunda. Ancak Bağdat şu an Kürtlere Irak'ın bir parçası gibi davranmıyor... Bağdat muzaffer hissediyor... Bu, kazananın her şeyi alacağı şeklinde bir yaklaşım... Bu, Bağdat'ın kazanan, Erbil'in kaybeden tarafta yer aldığı sıfır toplam bir oyun ve istikrar için doğru bir reçete değil.”²¹

Benzer bir şekilde, Irak Hükümeti de KBY'nin Irak'ın toprak bütünlüğünü tehdit ettikten sonra güvenilir bir ortak olamayacağını öne sürmektedir. Hükümet, Irak Kürtlerine hiçbir ayrımcılık uygulanmaksızın eşit vatandaşlar olarak muamele edildiği konusunda ısrarcıdır. Mustafa, Irak Hükümeti tarafından dile getirilen beyanları, “Bağdat bir şey söyler ve tersini yapar” diye nitilemektedir. Öte yandan, Irak Hükümeti de KBY'nin Irak'ın federal bir bölgesinden ziyade bağımsız bir devlet gibi davrandığını öne sürmektedir.²²

Bağdat'taki merkezi hükümet ile KBY arasında, kökleri Irak'ın siyasi tarihinde yatan ortak bir güvensizliğe dair açık göstergeler mevcuttur. KBY için, bağımsız bir devlet olarak yahut konfedere bir Irak içerisinde olsun fark etmeksizin, bağımsızlık uzun vadeli bir hedeftir. Bağdat, yakın gelecekte KBY'yi Irak'ın toprak bütünlüğüne bir tehdit olarak görmeye muhtemelen devam edecektir. Öte yandan, bağımsızlık referandumu KBY'nin hedeflerinden birine, Irak'taki Kürt

Bağdat'taki merkezi hükümet ile KBY arasında, köhleri Irak'ın siyasi tarihinde yatan ortak bir güvensizliğe dair apaçık göstergeler mevcuttur. KBY için, bağımsız bir devlet olarak yahut konfedere bir Irak içerisinde olsun fark etmeksizin, bağımsızlık uzun vadeli bir hedeftir

mesesini yeniden uluslararasılaştırmaya yaramıştır. Referandumdan bu yana, birçok bölge devleti ve Batılı devlet Bağdat ile Erbil arasındaki uyuşmazlık için arabulucu olmayı önermiştir. Bağdat ile KBY arasındaki sorunları çözmede hakem rolü oynayacak üçüncü bir tarafın denkleme dahil olması Kürt bölgesi için de bir kazanım olacaktır. Öte taraftan, Irak Hükümeti de bağımsız bir Kürt devletinin kurulmasına yönelik bölgesel ve uluslararası düzeydeki itirazları kendisi için avantaja dönüştürmekte ve Irak'ın Kürdistan bölgesiyle ilişkisini yeniden tanımlarken merkeziyetçi bir tutum takınmaktadır. Bağımsızlık referandumu, Bağdat-Ankara arasında da yeniden yakınlaşmaya sebep olmuş, Bağdat ve Tahran arasındaki koordinasyon ve iş birliği seviyesini ortaya çıkarmış ve Batı'nın Kürt bölgesel yönetimine verdiği desteğin sınırlarını gözler önüne sermiştir.

25 Ocak 2018'de Davos'ta gerçekleşen bir forumda İbadi, KBY'nin doğalgaz ihracatını Bağdat'taki merkezi hükümetin kontrolü altında yapmayı kabul ettiğini belirtmiştir. İbadi aynı zamanda, merkezi hükümetin Irak'ın Kürdistan bölgesindeki memurların maaşlarını ödemeye başladığını da söylemiştir. Irak merkezi hükümeti ile KBY arasındaki ilişkinin tanımlanması süreci muhtemelen 12 ila 18 ay arasında bir zaman alacak ve bu dönemde önemli meseleler büyük olasılıkla çözüme kavuşturulacaktır. Bu sürecin neticeleri, Irak'taki Kürtlerin geleceğini de şekillendirecektir.

Referanslar

- 1- Awara Hamid, "A Democracy In Name Only: Paying A Visit To Iraqi Kurdistan's. Parliament, Where Work Is Suspended," Niqash, (Aralık 2015). Erişim Tarihi: 25 Şubat 2018. <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5186/>
- 2- Erfan Aziz, "Face-to-face interview notes" (2017): on 19 Ocak 2017.
- 3- Kawa Sheikh-Abdulla, "Dream of 'Other Iraq' Crumbles: Whose Political System is More Stable - Iraqi Kurdistan's or the 'Real' Iraq's?" Niqash (2015). Erişim Tarihi: Aralık 2017. <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5135/>
- 4- Rudaw, "Kurdistan Government Blasts Baghdad Over Budget Freeze", Rudaw (2014). Erişim: Aralık 2017. <http://www.rudaw.net/english/kurdistan/030320141>
- KRG Cabinet, "Official KRG Response to Statements made by Prime Minister of Iraq, Haider al-Abadi", KRG-Cabinet Meetings and Statements (2017). Erişim Tarihi: Aralık 2017. <http://cabinet.gov.krd/a/d.aspx?s=040000&l=12&a=54240>
- 5- Bremer, L. P. and M. McConnell, My year in Iraq : the struggle to build a future of hope (New York, Simon & Schuster 2006).
- 6- Irak Cumhurbaşkanlığı, Erişim Tarihi: Aralık 2017. <http://presidency.iq/EN/Default.aspx>
- 7- Irak Kabinesi, Erişim Tarihi: Aralık 2017. http://cabinet.iq/uploads/cabinet_cv/cabinet.cv.html
- 8- Ahmed Rasheed and Ahmed Jalabi, Iraqi court rules Kurdish independence vote unconstitutional (2017), Reuters. Erişim Tarihi: Ocak 2018. <https://uk.reuters.com/article/uk-mideast-crisis-iraq-kurds/iraqi-court-rules-kurdish-independence-vote-unconstitutional-idUKKBN1DKoQ3>
- 9- KBY Kabinesi, The Kurdish State and Culture of being Different (2017). Erişim Tarihi: Aralık 2017. <http://cabinet.gov.krd/a/print.aspx?l=14&smap=010000&a=200>
- 10- Muhanad Seloom, "The Day After the Independence Referendum in the Kurdistan Region of Iraq" (2017). Sharq Forum. Erişim Tarihi: Aralık 2017. <http://www.sharqforum.org/2017/10/12/the-day-after-the-independence-referendum-in-the-kurdistan-region-of-iraq/>
- 11- A.g.e.
- 12- AFP, Iran re-opens its borders with Iraqi Kurdistan (2017). Erişim Tarihi: Ocak 2018. <http://www.france24.com/ar/20171218--ايران-تعيد-فتح-المعابر-الحدودية-مع-كردستان-العراق>
- 13- Jalabi, Raya and Chmaytelli, Maher, "Kurdish leader Barzani resigns after independence vote backfires" (2017), Reuters. Erişim Tarihi: Aralık 2017. <https://uk.reuters.com/article/uk-mideast-crisis-iraq-kurds-barzani/kurdish-leader-barzani-resigns-after-independence-vote-backfires-idUKKBN1CYoJS>
- 14- Sangar Ali, "Barzani meets Iraqi PM in Baghdad for first time after Kurdistan referendum" (2018), Kurdistan 24. Erişim Tarihi: Ocak 2018. <http://www.kurdistan24.net/en/news/ad137eac-6ca2-4d30-bba8-18027a5486f9>
- 15- Baxtiyar Goran, "KRG PM to meet Abadi for second time this week", Kurdistan 24. Erişim Tarihi: Ocak 2018. <http://www.kurdistan24.net/en/news/ca868837-2c2c-4714-9bof-6f9af911ba65>
- 16- Sasa Post, Iraqi Parliamentary Elections 2005, 2010, and 2014, numbers and analysis (2014). Erişim Tarihi: Aralık 2017. <https://www.sasapost.com/iraq-parliamentary-elections-2014-2010-2005/>
- 17- 31 Aralık 2017'de KBY Dış İlişkiler Bakanı Falah Mustafa ile gerçekleştirilen mülakat.
- 18- Dawa Partisi'nden üst düzey bir yetkili ile gerçekleştirilmiş mülakat (2017). Alıntı yapılan kısım, Arapça aslından çevrilmiştir.
- 19- A.g.e.
- 20- A.g.e.
- 21- Falah Mustafa, Mülakat (2017).
- 22- Abdullah Al-Thuaini, "Iraqi anger towards Kurdistan's Attempts of Separation" (2015), Alaraby. Erişim Tarihi: Aralık 2017. <https://www.alaraby.co.uk/politics/2015/5/15/غضب-عراقي-من-محاولات-انفصال-اقليم-كردستان>

YAZAR HAKKINDA

Muhanad Seloom, etno-mezhepsel çatışmalar üzerine çalışan bağımsız bir analist ve akademik araştırmacıdır. Ayrıca Londra merkezli gönüllü bir araştırma merkezi olan Research Network'ün (IRN) Eş Kurucusu'dur. Araştırmaları, 2007 yılından bu yana Kürt Meselesi ve Şii-Sünni Ayrılıkları da dahil olmak üzere Orta Doğu'daki etno-mezhepsel çatışmaları kapsamaktadır.

AL SHARQ FORUM HAKKINDA

Al Sharq Forum, amacı; Şark bölgesi halklarının siyasal gelişimi, sosyal adalete kavuşması ve ekonomik refaha erişmesi için uzun vadeli stratejiler geliştirmek olan, bağımsız ve uluslararası bir kuruluştur. Al Sharq Forum, bu hedefini; demokratik katılım ideali, bilinçli vatandaşlık, çok taraflı diyalog, sosyal adalet ve kamu yararını gözeterek araştırmaları teşvik ederek gerçekleştirmektedir.

Adres: İstanbul Vizyon Park A1 Plaza Kat:6
No.:68 34197 Bahçelievler / İstanbul / Türkiye
Telefon: +902126031815
Faks: +902126031665
E-posta: info@sharqforum.org

sharqforum.org

